

Положення цієї статті є невід'ємною частиною верховенства права та займають визначне місце у системі захисту прав і свобод людини, які здійснює Європейська конвенція. Це підкреслюється також тим, що відповідно до ст. 15 Європейської конвенції не допускається ніяких відступів від неї навіть під час війни чи надзвичайного стану. Стаття 4 Протоколу № 7 до Європейської конвенції вказує, що: нікого не може бути вдруге притягнуто до суду або покарано в порядку кримінального провадження під юрисдикцією однієї і тієї самої держави за правопорушення, за яке його вже було остаточно виправдано або засуджено відповідно до закону та кримінальної процедури цієї держави.

У законодавстві України також є норми, що призначені для охорони свободи та особистості недоторканності людини, і це право гарантовано. Стаття 62 Конституції України вказує, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду, а також:

- статтею 371 КК України передбачено кримінальну відповідальність за завідомо незаконне затримання або незаконний привід;
- статтею 372 КК України передбачено кримінальну відповідальність за притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності;
- статтею 373 КК України передбачено кримінальну відповідальність за примушування давати показання при допиті шляхом незаконних дій з боку особи, яка проводить дізнання або досудове слідство;
- статтею 374 КК України передбачено кримінальну відповідальність за недопущення чи ненадання своєчасно захисника, а також інше грубе порушення права підозрюваного, обвинуваченого, підсудного на захист, вчинене особою, яка провадить дізнання, слідчим, прокурором або суддею;
- статтею 375 КК України передбачено кримінальну відповідальність за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови;
- статтею 9 КПК України вказано, що під час кримінального провадження суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, інші службові особи органів державної влади зобов'язані неухильно додержуватися вимог Конституції України, цього Кодексу, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства.

Аналіз ст. 7 Європейської конвенції, ст. 62 Конституції України, ст. ст. 371–375 КК України, ст. 9 КПК України, а так само їх зіставлення дає можливість зробити висновок про те, що в українському законодавстві в основному достатньо правової регламентації, щоб права і свободи людини до-

тримувалися. Але, незважаючи на це, права громадян України на свободу та особисту недоторканність ще грубо порушуються. Так у справі Веренцов проти України (№ 20372/11, 11 квітня 2013 року) встановлено, що заявник був обвинувачений у проведенні мирних демонстрацій без дозволу, навіть незважаючи на те, що такий дозвіл законодавством не вимагався. У цій справі Європейський суд констатував порушення ст. 7 Конвенції, спричинені наявністю законодавчої прогалини щодо регулювання свободи зібрань, яка існує в законодавстві України протягом більш ніж двох десятиліть.

Аналогічне порушення було встановлено у справі рішення Нечипорук і Йонкало проти України (№ 42310/04, 21 квітня 2011 року) [2]. Беручи до уваги системний характер проблеми, яку виявлено в цій справі, Європейський суд наголошує, що слід невідкладно реформувати законодавство та практику України для приведення їх у відповідність із висновками Європейського суду, викладеними у цьому рішенні, та вимогами статей 7 та 11 Європейської конвенції.

Література

1. Ковенція про захист прав людини і основоположних свобод // Право України, 2010. – № 10. – С. 215–233.
2. Стислі виклади рішень щодо України, винесені Європейським судом з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/9329>

УДК 348.01/.07 (043.2)

Циганій С. О., асистент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ РЕЛІГІЙНОЇ СВОБОДИ І ДОПОМОГИ У МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Основні принципи релігійної свободи щодо ув'язнених закріплені в таких міжнародних нормативних актах як Загальна декларація прав людини ООН, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права Ради Європи, Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими ООН. Відповідно до міжнародних стандартів у галузі пенітенціарного права кожна людина має право на свободу думки, совісті і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати свою релігію або висловлювати переконання, в тому числі в молитвах і обрядах, так само як і свободу змінити свою релігію і переконання. До всіх людей, позбавлених волі, потрібно ставитися гуманно, з повагою до властивої кожній людині гідності. Держави зобов'язані гарантувати релігійні права і надавати ув'язненим необхідні можливості для практичної реалізації цих прав.

Кожному ув'язненому повинно бути дозволено задовольняти потреби свого релігійного життя за допомогою участі у богослужіннях, що проводяться в установі, отримувати у своє розпорядження літературу релігійного змісту, яка містить основи їх віросповідання (ст. ст. 41, 42 Мінімальних правил поводження з в'язнями) [1]. Якщо у виправній установі знаходиться достатня кількість ув'язнених одного віросповідання, професійний представник даної конфесії може бути призначений або затверджений для роботи з ними на професійній основі. Йому повинно бути дозволено проводити регулярні богослужіння і індивідуальні, на конфіденційній основі, бесіди із ув'язненими в узгодженій з адміністрацією установи час. Жодному ув'язненому не може бути відмовлено в доступі до спілкування із релігійним представником. Релігійна свобода в місцях позбавлення волі неможлива без допомоги відповідних представників. Ця допомога необхідна для реалізації ув'язненими своїх релігійних прав і свобод. Адміністрація місць позбавлення волі, що представляє владу держави, зобов'язана створити обстановку, в якій релігійні представники могли б виконувати свою роботу ефективно, на регулярній та добровільній основі.

Позбавлення волі не повинне перетворюватися на позбавлення людини всіх громадянських прав і свобод, що саме по собі можна розглядати як різновид тортур та знущання. Комітет ООН з прав людини підтверджує, що гуманне поводження з усіма людьми, позбавленими свободи, повага до їх людської гідності є фундаментальним і загально визначеними правилом.

До обов'язків адміністрації у місцях позбавлення волі, серед інших необхідно віднести і такі: створити умови, щоб ув'язнені мали можливість молитися, читати релігійну літературу та виконувати інші правила своєї релігії, зокрема, щодо їжі, одягу, миття та звільнення від роботи у визначені дні; ув'язненим має надаватися можливість спілкуватися з професійними релігійними працівниками своїх конфесій для індивідуальних молитов і групових богослужінь. Ці умови повинні застосовуватися до всіх без виключення релігійних груп, а не обмежуватися основними конфесіями в тій чи іншій країні. Особливу увагу необхідно приділяти релігійним потребам ув'язнених національних меншин. Право на релігійну допомогу не повинне обмежуватися наявністю будь-якого дисциплінарного покарання.

Ув'язнені, які не належать ні до однієї із релігійних груп або не бажають брати участь в богослужіннях не повинні примушуватися до цього. Так само не дозволяється стимулювання цієї участі будь-якими особливими привілеями. Релігійні представники не повинні займатися а ні агресивною місіонерською роботою або прозелітизмом, а ні проповідувати ненависть, релігійний фанатизм чи насильство. Участь у релігійних програмах не повинна використовуватись як дисциплінарна міра або як інструмент примусової реабілітації. Участь

ув'язненого у релігійних програмах або його релігійні погляди не можуть бути підставою для надання або позбавлення будь-яких привілеїв. Релігійні переконання за жодних обставин не можуть бути використані владою проти особи, щоб, наприклад, «витягнути» з неї інформацію. Дискримінація, форми повождження, що принижують людську гідність або наруга над релігійними почуттями людини категорично заборонені. Адміністрація пенітенціарної установи несе відповідальність за те, щоб запобігти виникненню неформальних груп, як серед співробітників адміністрації, так і в середовищі ув'язнених, які дискримінують представників меншин. Ці та низка інших заходів щодо уніфікації основних стандартів реалізації релігійних прав і свобод ув'язнених були предметом розгляду на XII Конгресі ООН в Бразилії 12–19 квітня 2010 року [2].

Під релігійними потребами у місцях позбавлення волі розуміються: можливість для віросповідання чи висловлювання переконань необхідна у всіх місцях позбавлення волі; не повинно бути дискримінації щодо ув'язнених залежно від будь якої релігії чи переконань, так само як і щодо тих осіб, хто релігійні переконання не висловлює (атеїстів та агностиків); час і місце для духовного роздуму та самооцінки слід зарезервувати і для ув'язнених, формально не пов'язаних ні з однією із визначених релігій. Необхідно організувати програми навчання для співробітників адміністрації, відповідальних за роботу з ув'язненими, щодо їх обов'язків підтримувати і поважати міжнародні стандарти щодо прав людини при поводженні з ув'язненими, зокрема, щодо права на свободу віросповідання.

Сьогодні в Україні близько 30 000 осіб відбувають покарання в місцях позбавлення волі, серед них майже 2 000 тисячі осіб відбувають довічне позбавлення волі. Це більше аніж у будь-якій країні Європи. Шлях до Європейського Союзу нелегкий і в Україні слід звертати увагу на дотримання європейських стандартів у всіх сферах людського життя, в тому числі і життя за ґратами.

Література

1. Мінімальні правила поводження з в'язнями від 30.08.1955 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_212.
2. XII Конгрес ООН по предупреждению преступности и уголовному правосудию, Бразилия, 12–19 апреля 2010 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mgimo.ru/files2/p10/179110/e913c4f6f93b24580d4c2a1f9563feec.pdf>.